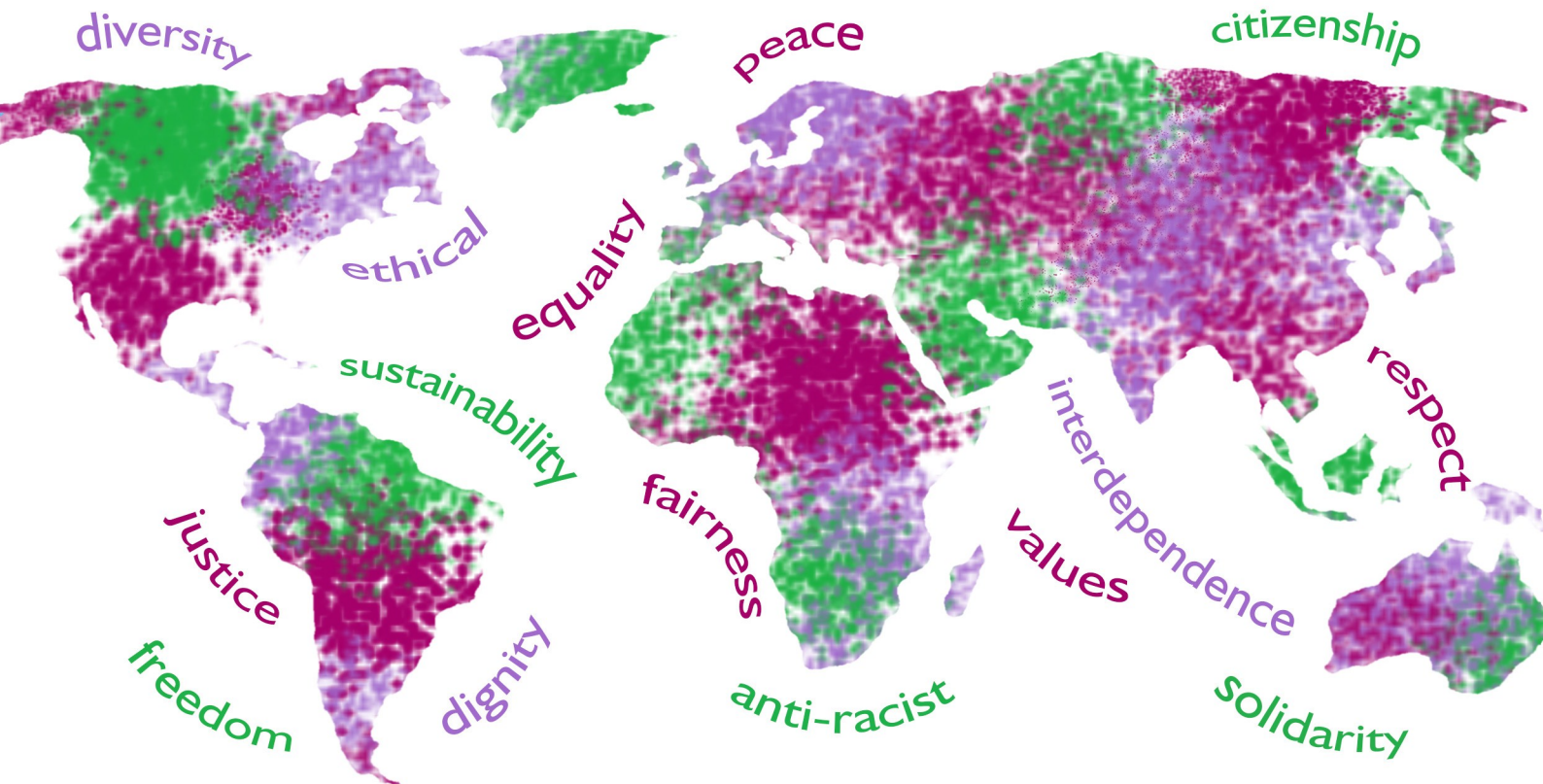

global

TEACHERS Award

handbook

A guide to embed the Global Dimension for outstanding teaching

Ez a kiadvány a
„Globális Tanár — 1.
szint” c. képzés
résztvevőinek nyújt
segítséget a képzésen
tanultak gyakorlatba
való átültetésében.

Tartalom

1. fejezet: Bevezetés a Globális Tanár programba

Mi a „Globális Tanár”-i cím? - Tanárok mondják - Milyen a globális tanár

2. fejezet: A globális nevelés szerepe az oktatásban

Az oktatás célja - Téged felkészített az oktatás a 21. századra? - Az oktatás alapelvei Paolo Freire nyomán - Milyen világban élünk? - Növekvő egyenlőtlenségek - Melyek a globális kihívások? - Feladat: válassz az oktatás eltérő megközelítései közül - Oktatási koncepciók a 21. században - A globális tanuló - A globális nevelés terminológiája - Globális vagy nemzetközi? - Globális nevelési modellek - Esettanulmány: Németország - A globális nevelés program Angliában - A globális állampolgárság modelljei - A modellek összehasonlítása

3. fejezet: A Globális nevelés beépítése a tananyagba

Miért kerüljön a globális nevelés a tananyagba? - A globális nevelés beépítése a tananyagba

4. fejezet: Perspektívák (nézőpontok)

Mi a perspektíva (vagy nézőpont)? - 5 lépés az előítéletek ellen - Gyakorlatok a nézőpontok vizsgálatához

5. fejezet: A kritikus műveltség (critical literacy)

Mi a kritikus műveltség (critical literacy)? - Meghaladni - A kritikus műveltség nem azonos a kritikus gondolkodással - A kritikus gondolkodás a globális nevelés kontextusában - A kritikus gondolkodás segít megtanulni... - Gyakorlat: Mi van a reklám mögött? - A „Globális nevelés iránytű”

6. fejezet: A tanulók attitűdváltozásának mérése

Hogyan mérhető az attitűdváltozás?

7. fejezet: A globális állampolgárság népszerűsítése

Mi a globális állampolgárság? - Definíciók / megközelítések - A globális állampolgárságot érintő alapkérdések - Összefoglalás - Hogyan legyünk globálisak? - Tanulj! Gondolkojd! Cselekedj! - Az adománygyűjtés alapjai - Hart „bevonódási létrája” - A bevonódás elérése: a tanár és a diákok szerepe - Lehetséges tevékenységek - Hivatkozások

1. fejezet

Bevezetés a

Globális Tanár

programba

Mi a „Globális Tanár”-i cím?

A Globális Tanár program azzal a céllal jött létre, hogy kellő tudással és magabiztossággal vértesse fel a tanárokat, akik a globális nevelést az oktatási gyakorlatuk részévé kívánják tenni. A program 6 tanulási célja szerint a résztvevők:

1. Megismerik és képesek kritikusan viszonyulni a globális nevelés alapelveihez. Felismerik a globális nevelés elemeinek megjelenését és képesek felmérni az elemek beágyazódásának folyamatát iskolájuk oktatási gyakorlatában.
2. Megismerik és hatékonyan népszerűsítik az aktív globális állampolgárságot.
3. Képesek különböző nézőpontok azonosítására, a mögöttük húzódó feltevések kritikus vizsgálatára.
4. Mélyebben megértik a kritikus gondolkodás és a kritikus műveltség jelentőségét az oktatásban.
5. Gyakorlati ismereteket szereznek a tanultak beépítésére a mindennapi életükbe és oktatási gyakorlatukba egyaránt. Képesek meggyőzően érvelni a globális nevelés megjelenésének fontosságáról az oktatásban
6. Képesek gyakorlatokon keresztül mérni a tanulóik attitűdváltozását egyes globális kérdésekkel kapcsolatban.

A kurzust követő kérdőív segíti a tanárokat a tanultak internalizálásában és saját nézőpontjuk megjelenítésében az oktatás során.

Tanárok mondják:

„Kár, hogy az egyetemen nem volt ilyen kurzus. Az egyik legizgalmasabb képzésem volt az idén.”

„Inspiráló és lelkesítő volt.”

„Nagyon tetszett, főleg a sok gyakorlat. Mindenképpen beépítem a tanításomba a tanulókat.”

„Segít kritikusan gondolkodni, kérdezni, nyitottabban gondolkodni”

„A képzés előtt a globális nevelést valamilyen kiegészítésnek gondoltam. Most sokkal fontosabbnak tartom.”

„Segít az önreflexióban. Tanárként ritkán van erre lehetőség.”

“Jó lenne, ha minél több kollégám részt venne a képzésen.”

“Mélyen elgondolkodtatott bizonyos globális kérdésekről. Tetszett, hogy a fenntarthatóságnak nem csak a környezeti megközelítéséről volt szó.”

Milyen a globális tanár?

Miriam Steiner, a program egyik kidolgozója szerint a globális tanár:

- Érdeklődik a helyi, nemzeti és globális közösség történései, eseményi, mozgalmi iránt.
- Tájékozottságra törekszik, ugyanakkor kritikusan viszonyul a forrásaihoz.
- Elvi alapon ellenzi a faji, nemi, valamint az osztályalapú társadalmi egyenlőtlenségeket, a megjelenésre vagy az eltérő mentális képességekre alapozott hátrányos megkülönböztetést, a nemzetközi kereskedelmi, pénzügyi és termelési rendszerek méltánytalanságait.
- Tájékozódik a lokális és a globális közösséget, ökológiai rendszereket érintő környezeti kérdésekben.
- A demokratikus folyamatokat a pozitív változás legjobb eszközeinek tekinti, részt vesz a meggyőződésének megfelelő társadalmi akciókban, eseményeken.
- Tanulóit önálló gondolkodásra, implicit meggyőződések, értékek feltárására ösztönzi.
- Példát mutat a méltányosság, igazságosság és egyenlő bánásmód demokratikus értékeiből.
- Különböző oktatási stílusokat alkalmaz, amelyek az egyéni fejlődést és a csoportkooperációt egyaránt szolgálják, és teret adnak a tanulók eltérő tanulási stílusainak.
- A tanulókat (életkortól függetlenül) tudatos reflexióra és ismereteik, tudásuk folyamatos felülvizsgálatára ösztönzi.
- A tanterv magas színvonalú megvalósítása mellett az emberi jogok, személyközi kapcsolatok, önértékelés és a máság tiszteletének irratlan értékeit is közvetíti.
- Kritikus nevelő, aki úgy képvisel alapértékeket, hogy közben fenntartja bármely előírt társadalmi, gazdasági, politikai, kulturális, pedagógiai norma megkérdőjelezhetőségét.

Egyetért a fenti meghatározással? Írja ide az észrevételeit:

2. fejezet

A globális
nevelés szerepe
az oktatásban

Az oktatás célja

Ritkán tesszük fel magunknak a kérdést: mi valójában az oktatás célja. Hiszen úgy tűnhet, ismerjük a választ, és nem feltétlenül visz előre minket a tanári tevékenységünk fejlesztésében. Pedig annak a végiggondolása, hogy miért tanítunk, segíthet megtalálni a globális nevelés helyét az iskolában.

Az oktatás, nevelés célja ma is heves viták kereszttüzében áll. Egyes régebbi megközelítések a diákok hasznos életre való felkészítését állították fókuszba. A görög filozófus, Socrates szerint az oktatás nem a tudásmorzsák felcsipegetéséről szól, hanem arról, hogy hogyan kell tanulni és gondolkodni. A 20. századi amerikai oktató, John

Dewey úgy látta, hogy az a megközelítés, amely szerint az oktatás a diákok gyakorlati felkészítése az adott környezetükben való létezéshez megkérdőjeleződött, mert hiányzik belőle a társadalmi jólét elve. Mások, például George Counts, az oktatást az egyén felkészítésének tekintette a társadalomban való létezésre. „Az egyént fel kell ruházni azokkal a képességekkel, amelyek a közösségben való részvételéhez, és adott esetben a társadalmi rend jellegének megváltoztatásához szükségesek.”

A fenti nézetek gyakran megjelennek a GTA tréningeken résztvevő tanárok visszajelzéseiben.

Téged felkészített az oktatás a 21. századra?

Egy 100 tanárképzős diákból álló minta kapta meg a fenti kérdést. Alapvetően pozitív válaszokat adtak, de hozzátették, hogy „még sok változásra van szükség ezen a téren”.

Az utóbbi időben nagy hangsúlyt kap az oktatás társas-társadalmi aspektusa. Egy megközelítés szerint a fiatalok oktatásának három célja van:

- Aktív állampolgári attitűd kialakítása,
- Személyes fejlődés vagy önfejlesztés,
- Hivatásra, foglalkozásra való felkészítés.

Egy másik megközelítés az oktatást az alábbi célok köré szervezi:

- Intellektuális célok, pl. matematikai, olvasási képességek fejlesztése,
- Politikai célok, pl. bevándorlók asszimilációja,
- Gazdasági célok, pl. munkára való felkészítés,
- Társas-társadalmi célok, pl. társadalmi és morális felelősségvállalás kialakítása.

Mindkét megközelítés teret ad a globális gondolkodásnak, a globális nevelésnek az iskolában. Úgy tűnik tehát, egyre nagyobb a támogatottsága ennek az oktatási szemléletnek, bár az alaptantervekben való megjelenése országonként eltérő.

Végezd el a jobb oldali feladatot! Mit gondolsz az oktatás céljáról, a feladat elvégzése után? Változott az elképzelésed?

Az oktatás alapelvei Paulo Freire nyomán

Feladat: Helyezd el az alábbi kijelentéseket a teremben és kérd meg a résztvevőket, hogy álljanak ahhoz, amelyikkel a leginkább egyetértenek! Indokolják meg a választásukat, hogy kialakuljon a párbeszéd az oktatás céljáról. (illusztráció copyright CECIP, Sa o Paulo- Rio- Brasil www.cecip.org.br)

1.

Az oktatás politikai tett

2.

Az oktatás elutasítja a fatalizmust. A "kritikus remény" vezet cselekvéshez.

3.

Az elnyomottak magukat és az elnyomóikat is felszabadítják

4. Az oktatás párbeszéd, legyőzi a hallgatót/félelmet, és kritikus gondolkodásra nevel

5. Az oktatás nem tudásátadás, hanem együttes tanulás

6. Az oktatás nem idomítás, hanem felszabadítás

7. Az oktatás nem elszigetelten, hanem a társadalmi mozgásokkal kölcsönhatásban történik

8. Az oktatáshoz szeretetre és bizalomra van szükség

Milyen világban élünk?

Ha feltesszük ezt a kérdést a GTA kurzus résztvevőinek, a válaszok gyakran tartalmazzák a következőket: „szomorú; vidám; tele háborúval, konfliktussal; izgalmas; sokféle; rasszista; ellentmondásos; nem fenntartható; éghajlatváltozás jellemzi; kreatív; egyenlőtlen; nagy; kicsi; kihívásokkal teli; gyorsan változó”.

A válaszok megmutatják, mennyire hasonlóan, esetenként mennyire eltérően látjuk a világot, bizonyos jellemzői mennyire ellentmondásosak.

A világ gyors változását meghatározó tényezők egyike a globalizáció. Bár a jelenség nem új, növekvő jelentősége és az egyéni életre gyakorolt hatása miatt mára a jelenkor meghatározó tényezőjévé vált. A következőkben fellépő kölcsönös függőségünk egyaránt foglalkoztatja a kormányokat és a művészeket. Az olyan filmek, mint pl. a „Babel” (2006. r.: A. G.

Inarritu), feltárják a kölcsönös függőség folyamatának természetét; pl. hogyan vezet egy Kelet-ázsiai turista cselekedete egy gyerek eltévedéséhez egy Észak-amerikai sivatagban.

Gazdasági folyamatként a globalizáció alkalmas lenne a szegények életminőségének javítására, de a kereskedelmi korlátok lebontása és a transznacionális vállalatok térnyerése ellenkező eredményre vezetett. Az utóbbi 20 évben a szegények még szegényebbek lettek, életkörülményeik romlottak. Ugyanakkor a kép ennél árnyaltabb, a globalizáció előnyökkel is jár. A szenegáli halászok pl. mobiltelefon tudják meg a tengeren, mikor érdemes a fogással megjelenni a piacon. Vagy pl. a Twitter és egyéb internetes eszközök is hozzájárultak a Közel-Kelet és Észak-Afrika demokratizálódásához.

Növekvő egyenlőtlenségek

„A leggazdagabb 1 százalék részesedése a világ összvagyonából 44%-ról 49%-ra nőtt 2009 és 2014 között.” (Oxfam)

„Úgy is tekinthetjük, hogy az 50-es, 60-as években hatalmas gazdasági növekedést élhettünk meg (már aki), de ennek a növekedésnek a haszna meglehetősen egyenlőtlenül lett elosztva a társadalom tagjai között - nem számoltunk a növekvő egyenlőtlenségekkel. ”

„A 80-as években, még mindig látszott növekedés, bár a korábnál kisebb mértékű- de a hozama a felső rétegekhez került. A közép- és alsó osztályok „bevételeinek növekedése lassult, vagy stagnált.” James Myles, kanadai szakértő

Az oktatás szempontjából ez azt jelenti, hogy jelenleg is számtalan fiatal él a Földön, aki csak részleges, vagy semmilyen oktatásban nem részesül.

Néhány adat:

Hasznos linkek:

www.developmenteducation.ie/5-50-500/5-50-500-deciphered.html

www.oxfam.org/sites/www.oxfam.org/files/file_attachments/ib-wealth-having-all-wanting-more-190115-en.pdf

- 2010-ben a 388 leggazdagabb ember annyi összvagyonnal rendelkezett, mint a világ lakosságának szegényebbik fele.
- 2014-ben 80 ember rendelkezik akkora összvagyonnal, mint a világ lakosságának szegényebbik fele.
- A Föld lakosságának szegényebbik 50%-a kevesebb vagyonnal rendelkezett 2014-ben, mint 2009-ben. A 80 leggazdagabb ember vagyona megduplázódott.
- A 80 milliárdosból 10 vagyonának legalább a fele egészségügyi vagy gyógyszerészeti vállalkozásból származik.
- Stefano Pessina gyógyszergyáros vagyona 2013 és 2014 között 4 milliárd dollárral nőtt.
- A Világbank becslése szerint a 2014-es Ebola járvány költsége 815 millió dollár volt

Kölcsönös függőség - Miért szegényednek el egyesek? Írjon össze néhány tényezőt!

Melyek a globális kihívások?

A GTA kurzuson résztvevő tanárok jellemzően az alábbi globális kihívásokat nevezték meg.:

- A változás üteme a világban
- Éghajlatváltozás – Globális felmelegedés
- Az emberiség hatása a természetre (állat- és növényfajok kihalása)
- Háborúk, emberek közötti konfliktusok
- Környezetszennyezés
- Kultúrközi kapcsolatok
- Menekültek és migráció
- Az emberi jogok megsértése
- Egyenlőtlenségek, szegénység
- Betegségek
- Hozzáférés az egészségügyi ellátáshoz
- Lehetőség az élet teljességének megélésére

Egy 2009-es dokumentumfilm, a „Mi vagyunk, akikre vártunk” kiemel néhányat a globális kihívások közül: www.youtube.com/watch?v=x-B0fjfxADU

“A világ hatalmas kihívások előtt áll, melyek napról napra válnak egyre nagyobbá, komolyabbá, összetettebbé, és nem múlnak el maguktól. Sőt, rosszabbodni fognak, ha minél előbb nem találunk megoldást rájuk. Ha sikerül túlélnünk, nagy szükségünk lesz egy a korábbiaknál felkészültebb, rátermettebb, alkalmazkodóbb, bölcsebb generációra. Az egyetlen esélyünk, ha fejlesztjük a fiatalok oktatását, hogy képesek legyenek a világot egy

sokkal biztonságosabb irányba kormányozni. Vajon a jelenlegi oktatási rendszer alkalmas erre a feladatra?”

Kérdések:

- Te is ezeket a kihívásokat látod a világban? Igen / Nem / Részben / Nem tudom
- Az iskolában más tanárok is hasonlóan írják le a világot? Igen / Nem / Részben / Nem tudom
- Az iskolád felkészíti a fiatalokat a fenti kihívásokra? Igen / Nem / Részben / Nem tudom

Kérdések a diákoknak a film kapcsán:

- Úgy érzitek-e, hogy az iskola a kezetekbe adja a kulcsot a jövő megoldásához?
- Úgy érzitek-e, hogy megkapjátok a köveket, melyekből a jövő épül?
- Megvitatásra: Milyen egyéb oktatásra vonatkozó elméleteket ismernek? A jelenlegi oktatási rendszerünk alkalmas arra, hogy felkészítsen a 21. század kihívásaira?

Feladat: válassz az oktatás el- térő megközelítései közül!

1. Kis csoportokban olvassátok el a buborékokban látható idézeteket, és állítsátok sorrendbe aszerint, hogy mennyire értetek egyet a kijelentéssel (a „leginkább egyetért” kerüljön legfelülre a „legkevésbé ért egyet” legalulra”)!
2. Milyen az oktatási rendszer a leírtakhoz képest?
3. Megvitatásra: Milyen egyéb oktatásra vonatkozó megközelítéseket ismernek? A jelenlegi oktatási rendszerünk alkalmas arra, hogy felkészítsen a 21. század kihívásaira?

„A jelenlegi rendszerünket történelmi hatások alakították, de a 21. századra teljesen elavulttá vált, mint oktatási elv, ami cserben hagyja a gyerekeket. Az adóból fenntartott közoktatás a ipari gazdaság igényeinek kiszolgálására jött létre a 18., 19. században, amikor bizonyos feladatok ellátására képeztünk munkaerőt.”

Ken Robinson

„Régen volt a tanár, aki kiállt és tudott mindent. Az iskola a statikus tudásával beleragadt a múltba, és nem tud az itt-és-most-ban létezni. Gyakran nem készíti fel a fiatalokat a modern társadalomra, arra a világra, melyben élünk. És ami még nagyobb baj, nem készít fel a kor kihívásaira sem.”

Dr Cream Wright, Global Head of Education UNICEF

„Hogyan fogja segíteni az oktatási rendszer a fiatalokat 25 év múlva, egy olyan jövőben, amit még nem ismerünk? Mennyire tudnak majd alkalmazkodni? Mennyire lesznek ügyesek, magabiztosak?” DR Sandra Leaton Gray, East Anglia University

„Az idén végzős diákok 2065 körül mennek nyugdíjba. Mivel nem látjuk előre, milyen lesz a világ 10, vagy akár csak 5 év múlva, a legjobb, ha egy gyorsan változó társadalmi, technológiai, gazdasági környezetre készítjük fel őket. A valaha volt legrugalmasabb, legeggyüttműködőbb, legkreatívabb generációvá kell válniuk.” Annika Small, Futurelab

„Minden létező problémánk megoldásának a kulcsa az oktatás .”
Bill Bryson történész

Oktatási koncepciók a 21. században

A kormányok, részben a 14. oldalon felsorolt kihívások miatt egyre inkább felismerik, milyen következményei vannak az alaptantervre nézve, hogy az állampolgárokat fel kell készíteni a 21. századi életre. Jelenleg is folyik a vita arról,

mekkora hangsúllyal kell oktatni a diákokat a globális gazdaságban való részvételre, milyen mértékig kell lehetővé tenni részvételüket a globális polgárság életében.

A globális tanuló

Milyen képességekkel, értékekkel, szemlélettel, tudással kell felvérteznie tanulóit a tanárnak, ha a mára és a 20 vagy 50 év múlva létező világra akarja felkészíteni őket?

Milyen kulcsképeségekre, értékekre, attitűdökre, tudásra lesz szüksége a diákoknak, hogy sikeres és teljes életet élhessenek a világban?

„Szeretni. Szeretve lenni. Soha nem megfélemlíteni saját jelentéktelenségünkről. Soha nem beletörődni az elfogadhatatlan erőszakba és a körülötted lévő élet durva megosztottságába. Örömet keresni a legszomorúbb helyeken. Felkutatni a szépet. Soha nem leegyszerűsíteni azt, ami bonyolult vagy bonyolítani, ami egyszerű. Tisztelni az erőt, de nem a hatalmat. És mindenekelőtt: figyelni. Próbálkozni és megérteni. Soha nem félrenézni. És soha, soha nem felejteni.” Arundathi Roy (javaslat az oktatás meghatározására)

„Az oktatás lehet a fiatal generációk integrálásának eszköze a meglévő rendszer logikájába és vezethet ezáltal konformizmushoz, vagy válhat a szabadság gyakorlatává, mely révén a nők és a férfiak kritikusan és kreatívan viszonyulhatnak a valósághoz, felfedezve, hogyan vehetnek részt a világ átalakításában” Paulo Freire 'Az elnyomottak pedagógiája'

További javaslatok a témában:

http://www.ted.com/conversations/20241/what_is_the_purpose_of_educati.html

<http://www.thedailyriff.com/articles/noam-chomsky-the-purpose-of-education-869.php>

A globális nevelés terminológiája

Számos kifejezés vonatkozik azokra a tudás/ kompetencia-területekre, melyeket a globális nevelés fogalma lefed. Mindegyik némileg mást hangsúlyoz:

- Globális nevelés
- Globális állampolgárság

- Fejlesztési képzés
- Nemzetközi nevelés
- Emberjogi képzés

Globális vagy nemzetközi?

Ez a két kifejezés gyakran keveredik az osztályban. Nézzük a szótári meghatározásokat:

Nemzetközi: - nemzetek (és nem személyek) közötti kapcsolatok vagy interakciók, melyekben két vagy több nemzet és polgáraik vesznek részt, pl. nemzetközi kereskedelem.

Globális - az egész világra vonatkozó; világméretű; egyetemes; átfogó, pl. „a világbéke álma”

Nemzetközi képzés

- alkalmazkodás a globalizációhoz
- a tanulók felkészítése a globális gazdaságban való részvételre (pl. üzleti ismeretek átadása)
- a globális világban való létezéshez szükséges képességek, készségek oktatása (pl.: a legújabb kommunikációs technológiák használatának oktatása, nyelvvoktatás)

Globális nevelés

- a globalizáció gyakorlatának megkérdőjelezése („Lehet más a világ” mottó)
- a tanulók felkészítése a súlyosan egyenlőtlen és nem fenntartható világgal szembeni cselekvésre
- A lokális és globális ügyek elemzéséhez, megértéséhez szükséges készségek, képességek oktatása (pl. kritikus gondolkodás), és a felelős cselekvés kialakítása egy jobb, élhetőbb világ érdekében

Fontos észrevenni a különböző oktatási megközelítések nyelvi, hangsúlybeli különbségeit és eltérő céljait a globális nevelés terén. A különbségek ellenére a legtöbb megközelítés alapvetően hasonló tartalmat fed le, ezért az iskola kezdetben bármelyik kifejezést

bátran használhatja. Ugyanakkor fontos, hogy a tanár tudatában legyen a különbségeknek, és próbálja megismerni, feldolgozni azokat. Ebben segíthet a különböző irányzatok összefoglaló táblázata.

Globális nevelési modellek

Számos modellt vagy fogalmi keretet dolgoztak ki, a nevelés globális dimenziójának fogalmi meghatározására, szerkezeti leírására. Néhány példa:

- DfES/DfID Útmutató a globális dimenzió tantervi megjelenítésére (Anglia, 2005)
- Oxfam útmutató a Globális állampolgárságoz (Anglia, é. n.)
- A globális nevelés keresztantervi rendszere (Németo. 2009)
- Globális nevelés program (Egyesült királyság, é. n.)

Nincs egyetlen helyes modell, mindegyiknek vannak előnyei és hátrányai egyaránt. Fontosabb, hogy jól alkalmazzuk őket, mint hogy melyiket választjuk. A megfelelően alkalmazott modell új tudásterületeket nyit, és tanulási lehetőségeket kínál.

A modellek alkalmazásának előnye, hogy egységes keretbe tudnak foglalni témákat, kurzusokat, oktatási modulokat,

tananyagrészeket vagy akár az egész iskola működését. Segíthetnek megtalálni az utat a globális dimenzió megjelenítésére az iskolában az egyéni szinttől az egész iskola működésére kiható szintig.

Egy modell alkalmazása sokat segíthet a tanár egyéni munkájának tervezésében és értékelésében, miközben új lehetőségekre is rávilágíthat.

Első lépések a modell alkalmazásakor:

- Van-e olyan tevékenység a saját oktatási gyakorlatomban, ami összefüggésbe hozható globális kérdésekkel, a globális neveléssel?
- Ezen tevékenységemet globális nevelésként értelmezem?
- Milyen változtatásokra, módosításokra lehet szükség, hogy az adott tevékenységem globális nevelésnek minősüljön?

Esettanulmány: Németország

A német szövetség kormány felállított egy Keresztantervi Globális nevelés modellt, mely 11 kompetenciát és 20 tematikus területet határoz meg.

Lsd: táblázat 19. old.

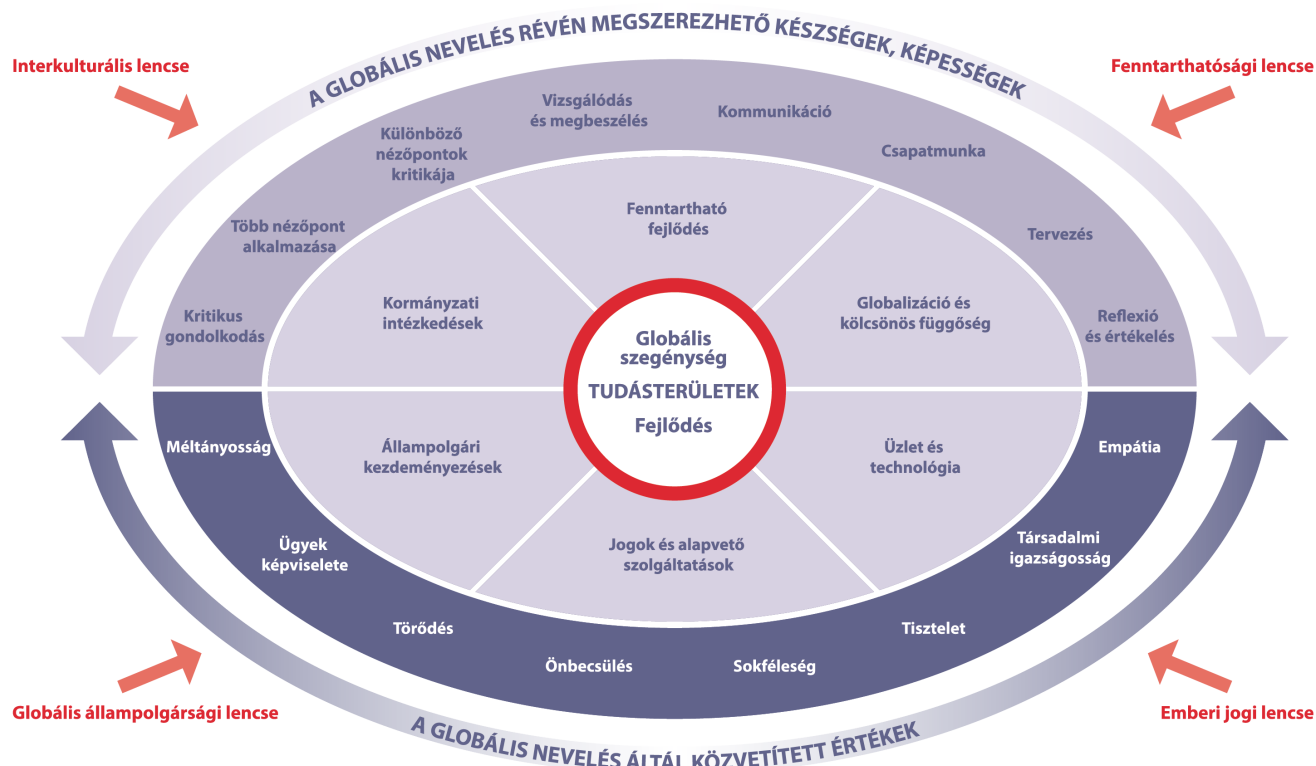
A globális nevelés kereszttervi modellje

Kompetenciák Tématerületek	FELISMERÉS				ÉRTÉKELÉS			CSELEKVÉS			
	1. Információszerezés és – feldolgozás	2. A változatosság felismerése	3. A globális változás elemzése	4. Szerkezeti szintek / a társadalmi cselekvés szintjeinek megkülönböztetése	5. Nézőpontváltás és empátia	6. Kritikus viszonyulás és véleményformálás	7. Fejlesztési segélyezési intézkedések megfigyelése	8. Szolidaritás és kölcsönös felelősségvállalás	9. Kommunikáció és konfliktuskezelés	10. Cselekvőképesség a globális változás érdekében	11. Bevonódás, aktív részvétel
1. Értékek, kultúrák és életkörülmények változatossága											
2. Vallási és etikai alapelvek globalizációja											
3. A globalizáció története „a gyarmatosítástól a globális faluig”											
4. Árucikkek a nagyvilágból: gyártás, kereskedelem, fogyasztás											
5. Élelem és mezőgazdaság											
6. Egészség és betegségek											
7. Oktatás											
8. Globalizált szabadidős tevékenységek											
9. A természeti erőforrások védelme és energiatermelés											
10. A technikai fejlődés lehetőségei és veszélyei											
11. Globális természeti környezetváltozás											
12. Mobilitás, városfejlődés, közlekedés											
13. A munka és a gazdaság globalizálódása											
14. Demográfiai struktúrák és fejlődésük											
15. Szegénység és társadalmi biztonság											
16. Béke és konfliktusok											
17. Bevándorlás és integráció											
18. Politikai hatalom, demokrácia és emberi jogok (jó kormányzás)											
19. Fejlesztési együttműködések és intézmények											
20. Globális kormányzás, világrénd											

A globális nevelés program Angliában

Az angol kormány által támogatott Globális nevelés programban is meghatározták a globális nevelés tanulói kompetenciáit (lsd. ábra) Alapvetően a globális szegénység és

fejlődés köré rendezték azokat, 6 további tudásterülettel (pl. fenntartható fejlődés), valamint 8 értékkel és 8 képességgel kiegészítve.

Lsd: <http://globaldimension.org.uk/glp/page/10724>

Számos egyéb modell segíti a globális nevelés kompetenciáinak fejlesztését. Például a skót

alaptanterv célként határozza meg hogy a gyermekből „Sikeres tanuló, Magabiztos személyiség, Felelős polgár és Hatékony együttműködő” válhasson.

A globális állampolgárság modelljei

A táblázat olyan különböző modellekbe foglalt kompetenciákat hasonlít össze, melyek a globális állampolgárság oktatására vonatkoznak. (bővebben lsd: 7. fejezet) A

tanulónak vagy szüksége van a felsorolt kompetenciákra, ahhoz, hogy globális polgárrá válhasson, vagy a képzés során szerzi meg azokat.

Kompetenciák (közös területek alá csoportosítva)			
	Tudás és megértés	Készségek, képességek	Értékek / attitűdök / szemléletmódok / adottságok
OXFAM (2006: 3) Kulcs-tényezők	Társadalmi igazságosság és méltányosság Változatosság (diverzitás) Globalizáció és kölcsönös függőség Fenntartható fejlődés Béke és konfliktusok	Kritikus gondolkodás Hatékony érvelés Kiállás az igazságtalanságokkal és egyenlőtlenségekkel szembeni Emberek és dolgok tisztelete Kooperáció és konfliktusmegoldás	Identitásérvés és önbecsülés Empátia Elköteleződés a társadalmi igazságosság és méltányosság mellett A másság értékelése, tisztelete Elköteleződés a fenntartható fejlődés mellett Meggyőződés, hogy az emberek képesek változást elérni
UNESCO (2014: 17) Közös elemek	Globális kérdések és egyetemes értékek (mint. pl. igazság, egyenlőség, méltóság és tisztelet) átfogó ismerete. (pl. a globalizáció folyamatának megértése, kölcsönös függőség, a nemzetállami hatáskörön túlmutató globális kihívások, fenntarthatóság, mint a jövő alapelve)	A szisztematikus, kreatív és kritikus gondolkodáshoz szükséges kognitív képességek; különböző nézőpontok elsajátítása, egy több nézőpontú megközelítés kialakítása Nem kognitív készségek: szociális készségek, mint pl. empátia, konfliktuskezelés, és kommunikációs készségek, hajlandóság kapcsolatok, interakciók kialakítására eltérő háttérű, gyökerű, kultúrájú, meggyőződésű emberekkel	Viselkedési készségek az együttműködésre, felelősségvállalásra, a globális kérdésekre adandó globális válaszok megtalálására, törekvés a közös érdekében (pl. elköteleződés, döntéshozatali képességek) Az identitás többretegűségének megértése, egy olyan lehetséges kollektív identitás kialakításának képessége, mely túllép a egyéni kulturális, vallási, etnikai stb. Különbségeken (pl. Az egységes emberiséghez való tartozás tudata, a másság tisztelete)
British Council (2012) Témák	Identitás és belonging Fenntartható életmód Béke és konfliktusok Méltányosság és egyenlőség Jogok és kötelezettségek	Öntudat Empátia Konfliktuskezelés Kreatív gondolkodás Kritikus gondolkodás Kommunikáció Együttműködés Cselekvőkészség	Az identitás pozitív megélése Nyitottság új gondolatokra Függetlenségérzet Változtatni akarás Elköteleződés a jogok és kötelezettségek iránt Elköteleződés a béke iránt Elköteleződés az igazság iránt Elköteleződés a fenntarthatóság iránt
UNICEF USA (2013: 3)	Tudatában lenni lehetséges más nézőpontoknak Gazdasági és politikai folyamatok Környezet és fenntartható fejlődés Globalizáció és kölcsönös függőség Mátság és kultúrák közötti megértés Emberi jogok Béke és konfliktusok A világ földrajza	Együttműködés Kommunikáció (verbális, nem verbális, írott, vizuális, eltérő kontextusokban) Kommunikáció eltérő kultúrájú egyénekkel Konfliktuskezelés, kompromisszum- és tárgyalókészség Kritikus és kreatív gondolkodás Média-, digitális és információs műveltség Többnyelvűség Nézőpont választás A körülmények javítása önkéntességen keresztül Kiállás az igazságtalansággal szemben Célok meghatározása a tudatos cselekvés érdekében A cselekvés hatékonyságának értékelése a jövőbeni cselekvés érdekében Mások segítése helyi és globális szinten Felelősségvállalás a tettekért	Az egyértelműség hiányának elfogadása Elköteleződés a társadalmi igazságosság és méltányosság iránt Környezettudatosság, elköteleződés a fenntarthatóság iránt Nyitottság a világra Empátia Nyitott gondolkodás Mások jogainak tiszteletben tartása Identitásérvés, öntudatosság Felelősségérzet mások iránt Határokon átívelő szolidaritás A mátság (diverzitás) elfogadása

A modellek összehasonlítása

Nyilvánvaló különbségek láthatók a különböző modellek nyelvezetében, hangsúlyaiban, ugyanakkor a hasonlóságok is feltűnhetnek. Mindegyik megközelítés átfogó, felosztásuk és megjelenésük is hasonló, ugyanakkor tartalmilag is nagyok az átfedések.

Mindhárom rendszer három alapfelosztásban gondolkodik: a világ, a jelenségek és a folyamatok tágabb kontextusának megértéséhez szükséges ismeret alapú dolgok; az előbbiekkal való elkötelezett, kritikus és résztvevő viszony kialakításához szükséges készségek; valamint mindenféle értékek, viszonyulások, képességek, attitűdök a különböző kérdésekkel, az emberekkel, és önmagunkkal szemben, melyek hozzájárulnak a pozitív globális elköteleződéshez.

A "Tudás" az emberi jogokra, a társadalmi igazságosságra (vagy méltányosságra), a békére és a konfliktusokra, a fenntartható fejlődésre és a kölcsönös függőségre (és a globalizációra) fókuszál.

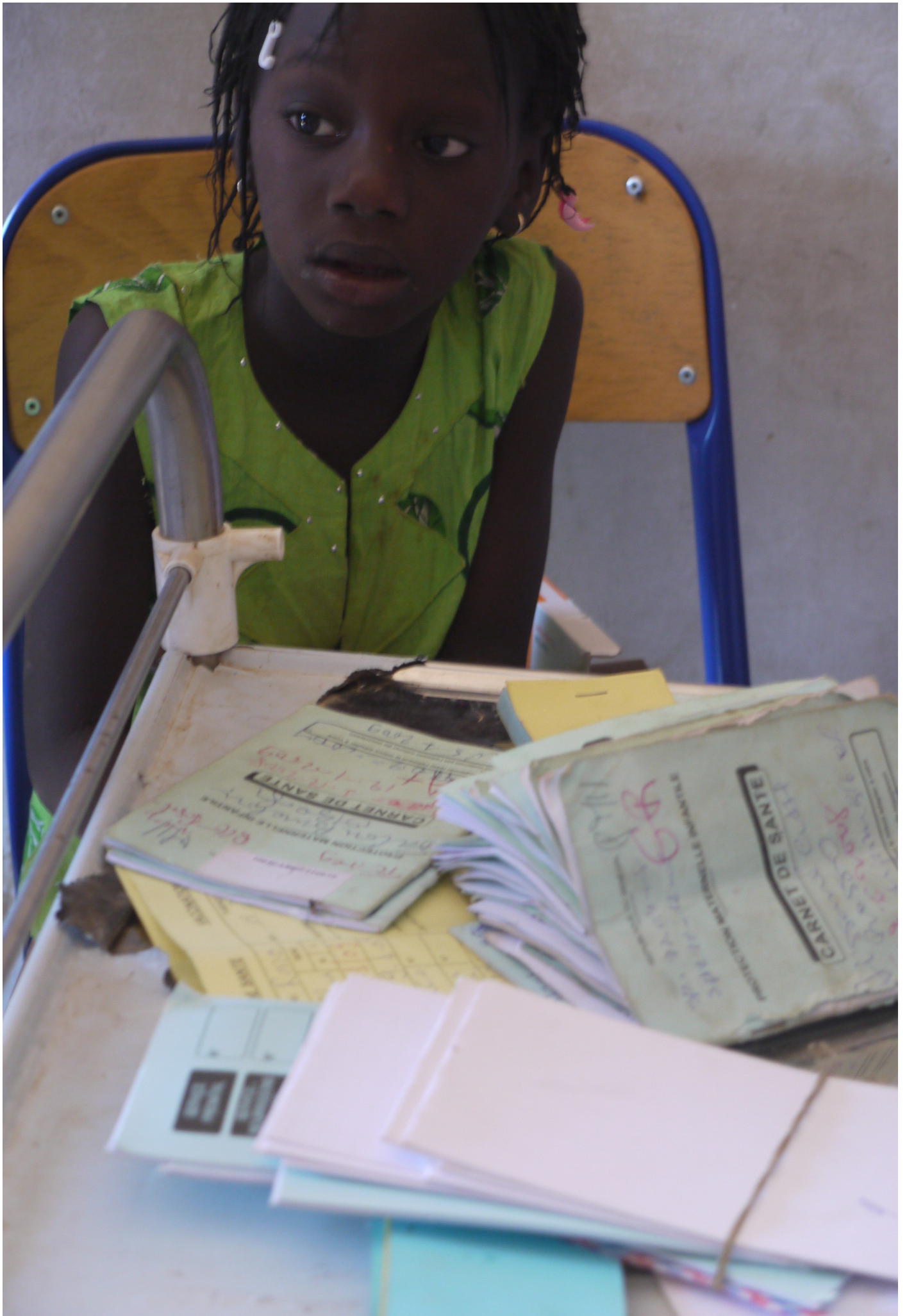
A "Készségek, képességek" alá egyaránt tartoznak kognitív készségek (pl. kritikus gondolkodás, rendszerszerű gondolkodás) és szociális készségek (pl. kooperáció, kommunikáció, konfliktuskezelés) is.

Az "Értékek, attitűdök..." egyrészt a közös "emberit" állítja középpontba mint pl. másság, béke, empátia és identitás, valamint az elkötelezett cselekvéssel kapcsolatos jellegzetességeket, mint a törődés, igazság és egység.

A modellek legnagyobb haszna, hogy bemutatják a globális nevelés sokoldalúságát, és segítik a tanárokat a különböző vonatkozásainak megértésében, ami elengedhetetlenül szükséges a szemlélet hatékony népszerűsítéséhez.

Alapvetően az adott iskola, illetve tanár érdeklődése (vagy tágabb kontextusuk) fogja meghatározni, hogy melyik modellt a legcélszerűbb alkalmazni.

Számos rendszer foglalja keretbe, hogy mit jelent a globális nevelés. Általában a globális kérdésekkel, témákkal kapcsolatos tudásra, a kritikus megértéshez és résztvevő cselekvéshez szükséges képességekre, valamint a pozitív cselekvést és emberi kapcsolatokat hangsúlyozó értékekre, attitűdökre épülnek. Kontextusfüggő, hogy melyiket érdemes alkalmazni – ami mindegyikben közös, hogy a globális nevelést mennyire sokoldalúnak tekintik: olyan holisztikus megközelítésnek, mely az egész iskola működésére hatással lehet.

3. fejezet

A Globális

nevelés

beépítése a

tananyagba

Miért kerüljön a globális nevelés a tananyagba?

Néhány kulcskérdés a fogalmak és a tananyag közötti kapcsolat megteremtéséhez:

- Hogyan győzi meg a kollégáit a globális dimenzió tantervi megjelenítésének jelentőségéről?
- Hogyan építi be a tananyagba, teret hagyva az egyre mélyebb megértésére?

Mit nyújt a globális nézőpont a tanárnak és a diáknak:

- Az társadalom egészét és az ember környezetét is figyelembe vevő megközelítést
- Jövőorientált megközelítést, mely a társadalom dinamikus természetét hangsúlyozza, és minden egyes ember képességét saját választott jövőjének alakítására
- Lehetőséget olyan jelentős témák feldolgozására, mint változás, kölcsönös függőség, identitás, másság (diverzitás), jogok és kötelességek, béke, szegénység és jómód, fenntarthatóság és globális igazságosság
- A kooperatív tanulást, együttműködő cselekvést és közös felelősségvállalást hangsúlyozó megközelítést
- A kritikus gondolkodást és kommunikációt hangsúlyozó megközelítést

Kutatások szerint a fiatalok többségének nehézséget okoz a globalizáció lényegének

megragadása, valamint annak felmérése, hogy a televízió és az internet milyen mértékben alakítja a globális kérdésekről bennük kialakuló képet. Ebbe a folyamatba léphet be az iskola, hogy az információtömeg feldolgozására alternatív megoldást nyújtson.

Néhány (lengyel, magyar, osztrák, szlovák) tanár véleménye a globális nevelés jelentőségéről:

Miért van szükség a globális nevelésre?

- Ráirányítja az emberek figyelmét a kultúrák közötti hasonlóságokra és különbözőségekre
- Segít a naivitással szemben
- Ösztönzi a közös célok érdekében tett erőfeszítéseket
- Segít elkerülni az áldozattá válást
- Fejleszti a kritikus gondolkodás és kapcsolatteremtés készségeit
- Az információk szintézise és reflexió miatt
- Segít megérteni a saját országunkat egy állandóan változó, multikulturális közösségben
- Megmutatja a világunk összefüggéseit
- Segít az információk megszűrésében és önálló vélemény kialakításában

A globális nevelés nemcsak a globális témák különböző megközelítéseivel és azok tanításával vagy tanulásával foglalkozik. A tanítás és a tanulás módja is érdekl, valamint az a kontextus, amiben a tanítás és a tanulás zajlik. A tartalom, a forma és a tanítás/tanulás folyamatának kontextusa szükségszerűen egységet alkot.

A globális nevelés tanulási folyamatában az oktató és a tanuló a jelenségek gyökeréig hatol. Közösen keresnek lehetséges megoldásokat és alternatívákat az elemzés, a párbeszéd, a megfigyelés, és az információcsere eszközein keresztül, a tudás és érdeklődés új köreit **hozva létre.**" (Global Education Guidelines: A Handbook for Educators, North South Centre for the Council of Europe, 2010)

A globális nevelés beépítése a tananyagba

Javaslatok

Számtalan ötlet segíti a tanárokat a globális nevelés beépítésében a tananyagba. Például:

1. Mérje fel, az eddigi gyakorlata mennyiben érintette a globális nevelés tudásterületeit, kompetenciáit!
2. Keresse meg, a tananyag meglévő területein a kapcsolódási pontokat a globális témákkal (pl. víz, egészség, oktatás, stb.) vagy a globális nevelés értékeivel, készségeivel (pl. cselekvéstervezés, méltányosság kérdése)!
3. Válasszon egy vizsgálni kívánt témát, és bontsa a tantervben különböző módon használható elemekre! Egy példa, hogyan működhet ez a víz esetében:

A tanulás értékelése

- a diákok vezessenek tanulási naplót, ami segíti a saját tanulási folyamatuk értékelését, és hatását a vízzel kapcsolatos attitűdjeikre, vízhasználatukra

Kérdésfeltevések

- használjon különböző vízzel, vízhasználattal kapcsolatos képeket (pl. oxfam.org.uk/education/resources/water_for_all) a kérdésfeltevések ösztönzésére

Az aktív globális polgár válaszreakciói

- A Takarékos vízfogyasztás jelentőségének megértése
- Vízfogyasztás mérése otthon és az iskolában
- A méltányos és fenntartható vízfogyasztás érdekében szükséges tennivalók felmérése
- Az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentése a sérülékeny területeken bekövetkező szárazságok megelőzése érdekében

Összefüggések megteremtése

- Mindenkinek joga van a tiszta vízhez
- Egységes vízigény és vízfogyasztás a világon
- A víz körforgása, mint példa a globális kölcsönös függőségre
- Szárazság és áradások - okok és következmények a Föld különböző pontjain. Mi köti össze őket (pl: éghajlatváltozás)
- A víz, a szegénység és az egészség összefüggései

Értékek és nézőpontok vizsgálata

- Az alapvető vízigény kielégítésének különbségei
- Országok vagy akár országrészek közötti eltérések az igények és szükségletek felfogásáról
- A víz szerepe a lányok és fiúk, nők és férfiak, életében; milyen szerepet játszik mindez a nemek közötti kapcsolatok egyenlőtlenségében
- Kulturális és vallási különbségek, eltérő attitűdök a vízzel kapcsolatban
- Ellentmondó nézetek a vízhez való hozzáférésről, a víz „tulajdonjogáról” (pl. Wales-nek meg kell-e osztania a vizét Angliával? Illetve: Szlovákia és Magyarország vitája a Dunáról a Nagymaros-Gabciková-i vízlépcső kapcsán)

4. fejezet

Perspektívák
(nézőpontok)

Mi a perspektíva (v. nézőpont)?

Három definíció:

1. Helyzetek, tények és viszonylagos jelentőségük megítélése
2. A helyes vagy pontos nézőpont, objektivitás
3. Rálátás valamire egy bizonyos tér- vagy időbeli távolságból

A világról alkotott nézeteinket születésünktől fogva számtalan különböző hatás alakítja: más emberek, események, tapasztalatok, a média (könyvek, TV, internet). Mire egy gyerek iskolába kerül, már számtalan kritikátlanul elfogadott nézettel rendelkezik az életének különböző aspektusaira (a helyitől a globálisig)

Said, E (1985) - Orientalizmus

„A 'nyugati' és a 'keleti' különböznek. Az előbbi racionális, békés, liberális, logikus, képes természetes gyanakvás nélkül elfogadni értékeket. Az utóbbira a felsoroltak egyike sem illik.”

Leyens J, (2000) - Infrahumanizáció

„Ha az emberek a saját csoportjukat felsőbbrendűnek tekintik, ha csak azzal törődnek, és eltérő jellegzetességeket tulajdonítanak neki, akkor számukra a saját csoportjuk fogja az „igazi emberit” jelenteni. Ezzel a külső csoportot infra-humanizálják, kevesebb másodlagos érzelmet tulajdonítva nekik, vagy akár tagadva másodlagos érzelmeiket, melyeket jellegzetes emberi tulajdonságnak tartanak”

vonatkozóan, melyek a családot a barátokat és a tágabb közösséget egyaránt érintik .

„Ahogy a globalizáció üteme gyorsul, a világméretű információ- és emberáramlás új kihívásokat hoz a gyerekek életébe. Az, hogy hogyan viszonyulnak más kultúrájú emberekhez, értelmeznek képeket és üzeneteket, hogyan viszonyulnak az egyenlőtlenségekhez, azon múlik, hogyan érzékelik a tágabb világot. A közösségteremtés és a faji előítéletek kialakulásának elkerülése érdekében a gyerekeknek kiegyensúlyozottabb és objektív nézőpontokra van szüksége”. R Borowski, Leeds University Centre for African Studies (LUCAS) 2011

5 lépés az előítéletek ellen

Prekonceptiók – Honnan erednek és milyen prekonceptióik vannak a tanulóknak a többségi világról?

Humanizálás – Határozzuk meg, milyen módokon „humanizáljuk” az embereket, akikről tanulunk!

Téves elképzelések - Szembesüljünk a többségi világ téves elképzeléseivel!

Új nézőpontok - Mutassunk be új ismereteket, elgondolásokat, nézőpontokat!

Perceptuális változás– Reflektáljunk a tanultakra és értékeljük a perceptuális változásokat!

Gyakorlatok a nézőpontok vizsgálatához

Percepciók feltérképezése: (A gyakorlat bármely országgal elvégezhető.) Mutassa meg a résztvevőknek egy ország v. kontinens körvonalát ábrázoló rajzot! Írjanak (v. rajzoljanak) le 10-20 dolgot, ami a helyről az eszükbe jut!

Mekkora valójában Afrika?: (angol nyelven)

<http://goafrica.about.com/od/africatraveltips/ig/Maps-of-Africa/Map-of-Africa-Showing-True-Size.htm>

Afrika valós méretét bemutató térkép, és a hozzá kapcsolódó gyakorlat segít eloszlatni az Afrikával kapcsolatos tévhiteteket, előítéleteket, téves percepciókat.

Mi van a dobozban?:

Állítson össze egy dobozt olyan tárgyakból, melyek jól jellemzik az országát! A résztvevők csomagolják ki a dobozt, és beszélgessenek el a tartalmáról! Hasonlítsák össze a tárgyakat olyan tárgyakkal, amelyek pl. Brazíliát v. Kenyát jellemzenék!

A környezet, az egyén és a „mások”:

A diákok rajzoljanak egy diagramot egy kis papírra (pl. Post it), mely megjeleníti a környezethez és más emberekhez fűződő viszonyukat. A cetliket ragasszák a táblára (v. Csomagolópapírra) és mesélik el, miért az adott módon ábrázolták a viszonyaikat! Milyen kérdések kerülnek elő a gyakorlat során?

„Minden történetnek több oldala van” (angol nyelven):

Mutassa be a videót: <http://www.ted.com/talks>.

Vitassák meg, mi a beszélő, Ch. H. Adichie fő üzenete! Nekik is vannak hasonló tapasztalataik?

(Nem feltétlenül más országbeli emberekkel, helyekkel kapcsolatban) Tanulság: Mindannyiunknak vannak különböző feltételezései, ezek szorosan hozzátartoznak az életünkhöz. Feltételezzük például, hogy az iskola időben elkezdődik, hogy lesz mit ennünk, stb. Az ésszerű feltételezések az ember jellemzői. Ugyanakkor fontos tudatában lenni a feltételezéseinknek, hogy kritikusan viszonyuljunk hozzájuk, és következményeikhez.

a) Adjon a tanulóknak egy „feltételezés listát”
pl.: A nap holnap felkel. Tudom, hogy hova fogom tenni a lábam, amikor lemegyek a lépcsőn. Az X országbeli emberek barátságosak lesznek. A muzulmánok szélsőségesek. Minden vallás békés. A fehér emberek gyakran erőszakosak. A családok segítik egymást. Az európaiak távolságtartók. stb.

b) a diákok csoportosítsák a feltételezéseket aszerint, hogy „Elfogadhatók” „Elfogadhatatlanok” ill. „Homályosak”

c) Hasonlítsák össze a csoportosításaik eredményét! Miért az adott módon csoportosítottak? Mit tanulhatnak ebből?

Mi lesz a munkád?

Mutasson a diákoknak képeket különböző kultúrájú gyerekekről! Mit gondolnak a diákok, milyen munkát fognak végezni a képeken látható gyerekek, ha felnőnek? Elemezzék a válaszokat! Milyen feltevésekkel élnek a diákok? Használjon az internetről letöltött vagy az alábbi kiadványban megtalálható képeket: 'How do we know it's working', RISC 2008

5. fejezet

A kritikus

műveltség

(critical literacy)

Mi a kritikus műveltség?

(critical literacy)

Mely tanulásmódszertanok hirdetik a kritikus műveltséget?
Azonos-e a kritikus gondolkodással?

A kritikus műveltség fogalmát általában Paolo Freire-hez kötik. Freire egy forradalmi pedagógiát hozott létre, mely az írás és olvasás képességét osztotta meg San Paolo faveláinak iskolázatlan népével. Az elmélet a szokratikus párbeszédre épült, hogy a tanulók képessé váljanak a nyelvet a gondolkodás eszközeként használni. Az oktatás csak akkor lépett tovább a szóbeliségtől az írástudás felé, amikor a tanulók néven tudták nevezni a problémáikat.

Freire egyenlő félként tekintett a tanulóira. Képek segítségével hívta fel a figyelmüket az életük egyes problémáira, és párbeszédén keresztül segítette feltárni az okokat, hatásokat, és a cselekvés lehetőségeit. Ezután az írott szót mint a tanulók felismeréseinek rögzítőeszközét mutatta be. Erőteljes érzelmeket kiváltó elképzeléseket vetettek papírra, melyeket később olvasva visszavezettek a felismerésekhez. Ezeket megvitatták, és újabb felismerésekhez jutottak. Freire ezzel a dialektikus módszerrel ébresztette öntudatra a tanulóit. A folyamatot portugálul „conscientização”-nak nevezte el (Freire, 1970).

A bal oldali rajzon az emberek először a világukat tanulják meg „olvasni”, és a kritikus viszonyulást az életük mindennapjait ábrázoló képekhez, mielőtt a betűket tanulnák meg. A képek segítségével „a csend világában elmerült emberek a saját valóságuk, kultúrájuk, alakítására képes emberekként bukkantak elő.” (Freire, Az elnyomottak pedagógiája)

A világuk „kodifikálása” révén a tanulók új szemmel néznek a világukra. Ahogy tudatosul a világuk, hátra lépnek egyet, és egy új nézőpontból látják azt és kapcsolatait más valóságokkal.

Vanessa Andreotti szerint „A kritikus műveltség azon az alapfeltételezésen nyugszik, hogy minden tudás részleges és tökéletlen, egy adott kontextusunkban, kultúrában, tapasztalatban jön létre. Ezért nincs meg az a tudásunk, melyet más kontextusok, kultúrák, tapasztalatok hoznak létre. Nézetünk, identitásaink, kapcsolataink

megváltoztatására van szükség annak érdekében, hogy másként gondolkodhassunk.”

„A kritikus műveltség az olvasót az olvasási folyamat aktív részesének tekinti. Az olvasottak passzív befogadása helyett a szöveg üzenetének megkérdőjelezésére, továbbgondolására ösztönöz, annak a hatalmi viszonyrendszernek a feltárására, mely az olvasó és a szerző között fennáll. A hatalmi viszonyokra koncentrál, a reflexiót, a transzformációt és a cselekvést hirdeti.”

Freire 1970

Paolo Freire megközelítésével összhangban a kritikus műveltségnek része a kritikus reflexió, az egymással versengő nézőpontok, nyelvezet, hatalmi struktúrák, társadalmi csoportok és társadalmi gyakorlatok. A kritikus műveltség kísérlet a feltételezések és implikációk eredetének feltárására, megértésére.

Ebben az értelemben „a kritikus műveltség nem az 'igazság fátylának fellebbentése' a tanulók számára, hanem a lehetőség megteremtése, hogy reflektálhassanak saját kontextusukra. Miért az adott módon gondolkodunk, érzünk, létezzünk és cselekszünk. Milyen lokális és globális következményekkel járnak meggyőződéseink, hogyan hatnak hatalmi és társas viszonyainkra, a munka és erőforrások elosztására.” (Soft versus critical global citizenship education: Vanessa Andreotti, 2009)

Meghaladni

A kritikus műveltség túllép azon, hogy a műveltséget készségek, és ismeretek összességének tekintse.

A kritikus műveltség alapelvei:

- Kérdőjelezd meg a bevett feltételezéseket és értékeket
- Keress új nézőpontokat, keresd a hiányzókat, vagy az elhallgatottakat
- Vizsgáld a viszonyokat, különösen azokat, melyek eltérő hatalmi helyzetben lévők között jönnek létre
- Használd a kritikus műveltség módszereit hogy tegyél a társadalmi igazságosság érdekében

(Lewison, Flint and Van Stuys, 2002, in McLaughlin and De Voogd, 2004) Connecting Practice and Research: Critical Literacy Guide, Literacy GAINS, 2009

A kritikus műveltség nem azonos a kritikus gondolkodással

Míg a kritikus gondolkodás az igényekre és azok kielégítésére, az interpretációkra és értelmezésekre fókuszál, a kritikus műveltség szkeptikusabb alapállású, és egyfajta politikai iránymutatás. A kritikus gondolkodás abból a feltevésből indul ki, hogy gyakran az előítéleteink vezetnek minket, ami alól a nyelv révén szabadulhatunk fel, amennyiben világosan és racionálisan használjuk. Amit olvasunk vagy hallunk, gyakran felülvizsgálatra, elemzésre szorul, amit beszélünk vagy leírunk, újrafogalmazást igényelhet, hogy világos igényeket fogalmazhassunk meg, melyeket bizonyítékok logikus láncolata támaszt alá.

A kritikus gondolkodás megköveteli, hogy az igényeinket kellő indoklással világosan, fogalmazzuk meg, nyitottan arra, hogy mások, akik tőlünk

különböző állásponton vannak, alaposan megvizsgálhassák azokat. A kritikus műveltség ezzel szemben abból az előfeltevésből indul ki, hogy a nyelvet mindig valamilyen hatalmi viszonyokat magába foglaló kontextusban használjuk. Ezért a nyelv mindig a politika egy formája. Minden szöveget (a filmforgatókönyveket és reklámszövegeket is beleértve) valamilyen szándékkal hozza létre az alkotója. Mivel ezek a szándékok nem mindig láthatóak, az olvasóknak kritikus képességekre van szükségük, hogy megsűrthessék a az olvasottakat.

A kritikus gondolkodást gyakran tekintik a globális nevelés egyik alapkövének a rendszerszerű gondolkodás, az aktív állampolgárság és a problémamegoldás mellett.

A kritikus gondolkodás a globális nevelés kontextusában

1. Kapcsolatteremtés rendszeren belül és rendszerek között
2. A vitatott részek, tartalmak szem előtt tartása
3. A hatalmi viszonyok jelentőségének megértése
4. Ön-reflexió: a „globális” nem valami tőlünk független, távoli
5. A műveltség (digitális, kritikus, stb.) értékelése

Az UNESCO globális nevelésről szóló szakértői jelentése (2011) a reflektív, kritikus kérdésfeltevés megtanulásának képességét a tanulási folyamat kulcselemének tartja.

„Naponta árasztanak el minket a hirdetések, újsághírek, TV műsorok információi. Információk, melyek megmondják nekünk, mi a fontos a világban, mit kell fogyasztanunk. Túl egyszerűnek tűnhet elfogadni mindazt, amit látunk, olvasunk, és nem gondolkodni arról, hogy mit vetnek meg velünk, hogy mi a valódi üzenet, hogy ki mondja azokat, hogy kinek származik haszna ezekből az üzenetekből?”

Fontos, hogy saját gondolatainkra és percepcióinkra is reflektáljunk.

Milyen feltevéseink vannak a hallottakkal és olvasottakkal kapcsolatban?

Hogyan befolyásolják a személyes értékeink a percepcióinkat?

Személyes értékeink, kultúránk, nemünk, vallásunk, tapasztalataink hogyan formálták a minket érő üzenetek és a világ értelmezésének módját?

A kritikus gondolkodás és kritikus műveltség elsajátítását követően a tanárok és a diákjaik egyaránt megkérdőjelezzik következtetéseiket, előfeltevéseiket, gondolkodásmódjuk helyességét.

Miért van szükség a kritikus (reflektív) gondolkodásra?

- Az előfeltevések kritikus megkérdőjelezése és az események és hatalmi viszonyok mögött meghúzódó ellentmondások, érdekek, motivációk felismerése érdekében.

- Segít mélyebben megérteni, hogyan járulhatnak hozzá a különböző politikai, gazdasági és társadalmi struktúrák a fenntarthatóság eléréséhez.
- Betekintést adnak a nem fenntartható gyakorlatok szimptomái mögé, hogy a problémák gyökerei is feltáruljanak.
- Rávilágít a kultúra szerepére a világról alkotott nézeteink alakításában.
- Az értékek és eredetük tisztázása révén személyes jelentőségűvé teszi a fenntarthatóság érdekében tett változást.
- Képesse tesz a változtatásban való részvételre egyéni és közösségi szinten egyaránt, felhatalmazva a tanulókat a saját életük alakítására.
- Megvilágítja, mit jelent a fenntarthatóság az egyén saját életében, ösztönöz a változásban való részvételre.
- Új nézőpontokat kínál a világ megértéséhez, lehetővé téve a tanulóknak a nehézségek és a változás esélyeinek felismerését.
- Segíti alternatív gondolkodásmódok megismerését, kialakítását.

A kritikus gondolkodás segít megtanulni...

- ...a jelenségekre más megvilágításból nézni
- ...felismerni politikai felelősségünket oktatóként
- ...elképzelni más lehetséges viszonyokat és jövőt
- ...nevelőként, (és nem csak tanítóként) látni magunkat
- ...adottnak tekintett elképzelések, struktúrák mögé látni
- ...feltárni világnézetek, értékek, hiedelmek és viselkedésmódok okait és következményeit
- ...elemezni a tudás, különböző kultúrák, identitások és viszonyrendszerek szerkezetét
- ...megteremteni a globális és lokális kontextusok közötti összefüggéseket
- ...rákérdezni a világra, önmagunkra és másokra
- ...megérteni, hogy a válaszok mindig részlegesek és hiányosak
- ...függetlenebbül gondolkodni, és erre tanítani a diákokat is
- ...megkérdőjelezni a készen kapott univerzális igazságokat
- ...felismerni a konfliktusok pozitív oldalát (mint a tanulás és változás szükségszerű velejáróit)
- ...kapcsolatokat kialakítani, új módokon kapcsolódni
- ...etikus viszonyulást kialakítani az eltérővel, különbözővel kapcsolatban
- ...lehetővé tenni, hogy a diákok megtalálják a saját válaszaikat
- ...létrehozni egy ítélezés-mentes tanulói légkört
- ...inkluzívabb oktatóvá, nevelővé válni
- ...meglátni az összefüggéseket lokálisan és globálisan
- ...tisztelni önmagunkat és másokat, valamint tisztelve lenni mások által
- ...megérteni, kik vagyunk, hol a helyünk a világban
- ...kezeleni a bizonytalanságot és komplexitást
- ...ösztönözni a változtatást
- ...önmagunkról és másokról tanulni

An Introduction to Critical Literacy; Vanessa Andreotti, Clive Belgeonne, Laiz Chen, Linda Barker, Alex Kosogoran.

Developing Critical Literacy skills using Open Space for Dialogue and Enquiry (OSDE)

Gyakorlat: Mi van a reklám mögött?

Válasszon egy alkalmas reklámot, amit megvitathat a diákokkal!

Nézzék meg figyelmesen a választott reklámot, és válaszoljanak az alábbi kérdésekre:

1. Mit mond ez a reklám? (hagyományos olvasás)
2. Mi a fogyasztónak szánt (szó szerinti vagy bújtatott) üzenet? (kritikus olvasás)
3. Kit céloz a reklám? (kritikus olvasás)

Most nézzék meg a reklámot újra!

Kritikus műveltségi kérdés: Milyen előfeltevések és implikációk bújnak meg a szövegezés ill. a képi megjelenítés mögött?

További, a kritikus gondolkodást ösztönző kérdések:

1. Mi a hirdetés társadalmi kontextusa?
2. Milyen eltérő értelmezések születhetnek eltérő kontextusokban?
3. Hogyan hatnak a befogadó előfeltevései a szöveg vagy az üzenet értelmezésére?
4. Milyen előfeltevések bújnak meg a hirdetésben megjelenő információk mögött? Mit sugallnak?
5. Ki dönt (arról, hogy mi a valóságos, mi tudható, mit kell tenni), kinek a nevében és kinek az érdekében?
6. Mik a korlátai és ellentmondásai a megjelenített nézőpontnak?

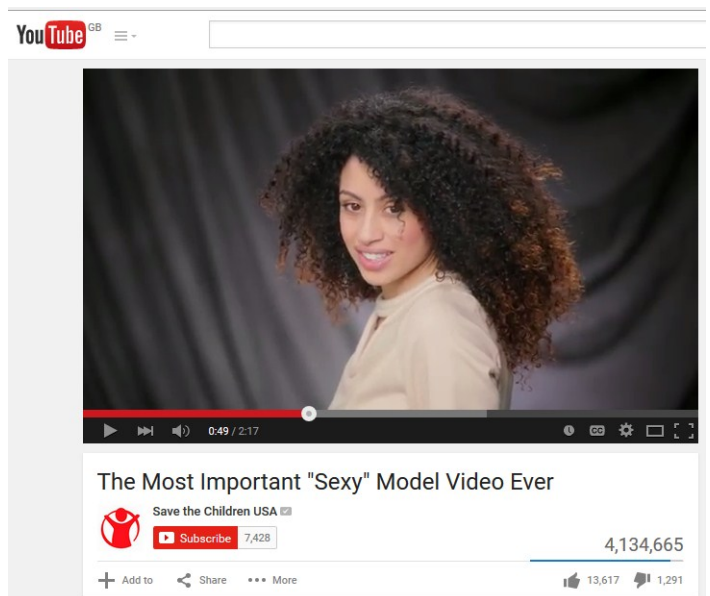
(Két angol nyelvű példa a YouTube-ról:

Save the Children advert <http://www.youtube.com/watch?v=bOXMKEEnra8w>

„New York-i divatmodelleket felkértünk egy 'szexis' kampányban való részvételre. Aztán a lehetetlenre kértük őket... (Save the Children USA)“

L'Oreal hirdetés: <http://www.youtube.com/watch?v=j6DHRFuCEwA>

1973-ban a L'Oreal Paris forradalmasította a reklámvilágot a „Mert megérdemlem”, szlogennel, mely szerintük a nők tiszteletét és elismerését hirdeti.

A „Globális nevelés iránytű”

A „Globális nevelés iránytű” egy olyan oktatási segédeszköz, mely segít kérdéseket feltenni egy adott téma kapcsán négy szempont köré csoportosítva:

Érintkezések (társas-társadalmi vonatkozások)

Környezeti vonatkozások

Döntéshozatal (hatalmi-politikai vonatkozások)

Nyereség (gazdasági vonatkozások)

Az átlók jelenítik meg a kapcsolatot a négy fő szempont között.

Tegyen egy adott témát megjelenítő képet az átlók metszéspontjába! A diákok tegyenek fel kérdéseket a képpel kapcsolatban! Kérdéseiket csoportosítsák az „égtájak”, vagyis a fő szempontok szerint! Minden égtáj alá kerüljön kérdés. (Természetesen lehetnek D-NY, É-K, kérdések is. Ha egy kérdés minden szempontot érint, középre is kerülhet.)

Forrás: The Development Compass Rose © TIDE
–Global Learning <http://www.tidec.org/>

Natural

These are questions about the environment - energy, air, water, soil, living things and their relationships to each other.

These questions are about the built as well as the 'natural' environment.

Who decides?

These are questions about power, who makes choices and decides what is to happen; who benefits and loses as a result of these decisions and at what cost.

Economic

These are questions about money, trading, aid, ownership, buying and selling.

Social

These are questions about people, their relationships, their traditions, culture and the way they live. They include questions about how, for example, gender, race, disability, class and age affect social relationships.

6. fejezet

A tanulók

attitűd-

változásának

mérése

Hogyan mérhető az attitűd-változás?

Néhány megfontolásra javasolt kérdés:

1. Mi az 'attitűd' a globális nevelés kontextusában? Milyen attitűdöket szeretnénk megváltoztatni, illetve kialakítani a diákokban?
2. Tanárként mikor, és hogyan kell/lehet beavatkoznunk, hogy ezeket az attitűdöket kialakítsuk a diákjainkban?
3. Hogyan kerülhetjük el az indoktrinációt, hogy ne úgy tűnjünk fel, mint aki valamilyen elvárást fogalmaz meg, kívánatos viselkedést ír elő? A „Világprojekt a Föld társadalmának változásáért” (1979) felsorol néhány értéket és attitűdöt, melyek megjelenését a tanárok kívánatosnak tarthatnak diákokban:

- Nyitott gondolkodás
- Önbizalom és magabiztosság a környezetük alakításában, a komplex események és folyamatok kezelésében
- Saját kultúrájuk, közösségük tisztelete
- Saját és közösségük érdekei megvédésnek szándéka
- Bízni és tisztelni az ember általános képességét környezetének megértésére és alakítására

- A sajátjuktól eltérő szokások, kultúrák elfogadása
- Más országbeliek jogainak, és érdekeink tiszteletben tartása
- Demokratikus folyamatok tisztelete az államon belül és államok között csakúgy, mint az osztályban
- A szegények segítségének szándéka országhatároktól függetlenül
- A bizonytalanság kezelése, kudarctűrés

A fenti lista jó kiindulópont lehet az attitűdökről, értékekről szóló elmélkedésnek:

1. Hasonlít a lista azokra az értékekre és attitűdökre, melyeket a diákjainkban szeretnénk kialakítani, viszontlátni?
2. Mit tennénk hozzá, mit vennénk el belőle, mit módosítanánk, mit fogalmaznánk újra? Miért?

Ehhez kapcsolódva érdemes megnézni a következő oldalon látható táblázatot a zárt és nyitott gondolkodásról (ugyaneből a kiadványból), összefüggésben a „nyitott gondolkodás” mint vágyott értékkel, attitűddel.

A zárt gondolkodás jellemzői	A nyitott gondolkodás jellemzői
Ellentmondás a szóban vallott értékek és a viselkedés között: mást mond, mint ahogy cselekszik	Belátja az ellentmondást, és megpróbálja az elméletet és a gyakorlatot összhangba hozni
Fekete-fehér gondolkodás: „mi mindent jól tudunk, ők mindenben tévednek”	Elfogadja, hogy mindkét oldalnak lehet igaza, illetve mindkét oldal tévedhet
Mindemellett kevésbé ismeri az oldalak alapvető érveit, állításait	Tisztában van az alapvető releváns tényekkel, azokkal is, melyek nem a saját álláspontját támasztják alá
Nincs felkészülve rá, hogy változtasson a gondolkodásán: „Ne zavarj össze a tényekkel!”	Új információ, meggyőző érvek hatására képes változtatni a gondolkodásán
Anekdotikus példák alapján általánosít	Az anekdotákat illusztrációként és nem bizonyítékként használja
A tekintélyre hivatkozik: „mindenki tudja...” „megírta az újság...” „a tévében láttam...”	A tényekre, bizonyítékokra hivatkozik
Kétségbe vonja azok integritását illetve józan eszét, akik eltérő véleményen vannak. - „Aki így gondolja, az nézesse meg magát orvos-	Tiszteli azokat, akik más véleményen vannak
Nem keresi olyanok társaságát, akik más véleményen vannak. Kerüli az eltérő nézeteket hangoztató hírforrásokat (újságok, stb.)	Szívesen vitatkozik másokkal, mert ebben lehetőséget lát a saját nézeteinek tisztázására, jobb megértésére is
Nem tudja elképzelni, hogy éreznek mások, akikkel nem ért egyet	Képes empátiára azokkal, akikkel nem ért egyet

7. fejezet

A globális

állampolgárság

népszerűsítése

Mi a globális állampolgárság?

A válasz kialakításában segítenek az alábbi képek (forrás: Oxfam, UK), ill. film: (<http://teachunicef.org/explore/media/watch/global-citizenship>)

A fentiek mindegyike mond valamit a globális állampolgárságról, amiről elég különbözően gondolkodunk. Egyesek szerint a globális szegénység legyőzésének támogatását jelenti, mások a globális versenyben való részvételt, megint mások a kulturális nyitottságot értik alatta. Ez részben annak köszönhető, hogy a globális állampolgárság egy sokoldalú, gazdag tartalommal bíró kifejezés, melynek nincs egyetlen kizárólagos definíciója. Valamint részben annak is, hogy olyasmit takar, mely a különböző kontextusban élő legkülönbözőbb emberek számára eltérő jelentőséggel és tartalommal bír. Ezért használja számos

Gyakorlat:

Nézzék meg a fenti példákat a kollégaival!

Milyen kifejezések jutnak róluk az eszükbe?

Melyik áll legközelebb a globális állampolgársághoz?

szervezet világszerte, és ezért került be a fő civiljogi, politikai és legfőképpen az oktatásról szóló diskurzusokba.

Definíciók / Megközelítések

1997-ben, az Oxfam volt az egyik első szervezet, mely definiálta a globális állampolgárságot. Azóta számos szervezet követte példáját.:

„A globális állampolgár olyan személy, aki hisz a globális igazság eszméjében, és tesz azért, hogy a világ élhetőbb, méltányosabb és fenntarthatóbb legyen, amelyben felismerik és tiszteletben tartják az emberek jogait és kötelességeit ” (UNICEF UK (2013)

A legtöbb globális nevelési megközelítés reflektál a globális állampolgárság eszméjére. Általában a diákoknak a globális kérdésekről szerzett tudásának alkalmazásával, felhasználásával hozzák összefüggésbe. Csak elvétve akad olyan globális nevelési megközelítés, mely nem utal rá valamilyen módon, még ha nem is használja a globális állampolgárság kifejezést. Azok, amelyek igen, eltérően értelmezik a fogalmat. A 2. fejezetben tárgyalt modellek kiemelnek néhány különbséget, melyek a különböző szervezetek, illetve megközelítések között fennállnak.

Fontos megjegyezni, hogy a globális állampolgárság különböző megközelítései alapvető morális elvárásokat és alapelveket foglalnak magukba. Egy 2013-as UNESCO publikáció 3 különböző alapállást azonosít, melyek a globális állampolgárság különböző megközelítéseinek eltérő etikai alapjaiban gyökereznek (Isd. ábra).

A 2. fejezetben tárgyalt 4 modell mindegyike tartalmazza a 3 etikai alapállás egyes elemeit, bár eltérő hangsúlyokkal. Jó, ha a tanárok számára nem ismeretlenek az alapelvek, és felismerik, hogy nem teljesen elfogulatlanok és tárgyilagosak. Olyan irányzatokhoz kötődnek, melyek határozott vízióval rendelkeznek arról, milyennek kéne lennie a világnak.

Gyakorlat: Be tudja sorolni a különböző alapelveket humanisztikus, környezeti vagy politikai megközelítések alá? Melyek mely területeken erősek?

Az állampolgárság etikai alapállásai a globalizáció kontextusában

Etikai alapállás	Humanisztikus	Környezeti	Politikai
Alapvető elvek	Egységes emberiség A diverzitás egyetemessége	Fenntartható fejlődés	Társadalmi igazságosság Egyenlő jogok

A globális állampolgárságot érintő alapkérdések

Mint minden tudományterületen, a globális állampolgárság különböző felfogásai között is számos vita zajlik az alapkérdésekről. Ezek közül vesszük számba a fontosabbakat.

1. vitatéma: Mit takar az 'állampolgárság' a globális állampolgárság kifejezésben?

Ez az egyik alapkérdés, amit a 'globális állampolgárság' kifejezés felvet. Az állampolgárság hagyományos megközelítésben egy adott államhoz való (jogi alapú) tartozást jelenti:

"Az állampolgárság fogalma hagyományosan az egyénnek a politikai közösséghez való tartozását jelenti egy adott állam keretei között. Ez egyaránt jár a nemzeti politikai közösséghez való tartozás érzésével, és bizonyos viselkedésmóddal. Ezért minden próbálkozás, mely az állampolgárság fogalmát a nemzetállam kereteiből globális szintre próbálja átemelni, felettébb problematikus, különösen jogi szempontból." (Tawil: 2013: 2)

Arra utal-e a 'globális állampolgárság' kifejezés, hogy van, vagy lennie kéne egy nemzetek feletti globális államnak, melyhez a globális állampolgárok jogilag tartoznának? Természetesen nem. Ehelyett az állampolgárság fogalmát egy adott közösséghez való tartozás meghatározásaként használja:

A konzervatívabb megközelítéstől	A progresszívebb megközelítések felé
Oktatás az állampolgárságról	Oktatás az állampolgárságért
A társadalmi rend újrateremtése	Átalakítás / alkalmazkodás a változáshoz
Konformitás / engedékenység	Aktivitás, civil elköteleződés
tartalomvezérelt	folyamatvezérelt
Tudásalapú	Elvi alapú
Didaktikus átadás	Interaktív megközelítések, kritikai értelmezés

"A globalizáció új, a nemzetállami határokon túli gazdasági, társadalmi, kulturális tereket hoz létre, (Law, 2004) az állampolgárság felmerülésének olyan terepeit megalkotva, melyek kívül esnek a nemzetállamok keretein" (Sassen, 2002). Az állampolgárság nemzeteken túlmutató megközelítései részben transznacionális társadalmi, és politikai közösségekhez, civil mozgalmakhoz kapcsolódnak, valamint a globális identifikáció és mozgósítás különböző formáihoz." (Tawil: 2013: 2)

Az állampolgárság ezen tágabb értelmezése az állampolgárság felfogásának progresszívebb értelmezését adja a globális állampolgárság megközelítéseiben belül, eltávolítva a globális állampolgárságot az állampolgári ismeretek oktatásától. Ezt szemlélteti az alábbi ábra, ahol a globális állampolgársággal kapcsolatba hozható fogalmak a jobb oldali oszlopban szerepelnek. A cselekvés és elköteleződés kiemelt jelentőségű.

Gyakorlat: Válasszon egy globális állampolgársággal kapcsolatos elméletet. Minden kompetencia kapacsán döntsön, hogy az a 'konzervatív' vagy a 'progresszív' megközelítéshez áll-e közelebb. Amikor végzett, ellenőrizze, konzervatív vagy progresszív minősítésből van-e több!

2 vitatéma: „felületes” vagy „mély” globális állampolgárság

A globális állampolgárság egyes iskolai megközelítéseit két okból éri kritika,: egyrészt mert a globális állampolgárságot gyakran civil szervezetek népszerűsítik az iskolákban, másrészt amikor fiatalok adománygyűjtést vagy egyéb kampánytevékenységet folytatnak. A legrosszabb ha ezekbe a tevékenységekbe a fiatalok csak jelképesen vannak bevonva, amikor szinte semmit sem tudnak az adott ügyről aminek érdekében fellépnek. Elég gyakori, hogy a globális állampolgársággal kapcsolatos események, akciók nincsenek a globális állampolgárság valamely elméleti megközelítéséből származó tudással alátámasztva, illetve kompetenciával, készséggel (pl. kritikus gondolkodás) megtámogatva. Például:

„...a fiatalok és a fejlesztési kérdések kapcsolatát érintő diskurzusokban az utóbbi időben az 'elköteleződés' kifejezés szerepel a leggyakrabban olyan kifejezések mellett, mint 'részvétel' illetve 'globális állampolgárság' valamiképpen az aktivizmus sugallatával a reflexió és felfedezés helyett.” (Bourn & Brown: 2011: 12)

Amellett, hogy az elköteleződésnek ez a felületes módja elsősorban a globális állampolgárság aktivitásra ösztönző elemeire fókuszál, a hatalmi viszonyok kritikátlan elfogadását is magába foglalja, ahol valaki megmondja, hogy mi a megfelelő globális állampolgársági tevékenység. Vanessa Andreotti, a megközelítés fő ellenzője szerint: *„A globális kérdések megértéséhez globális és lokális, kulturális és anyagi folyamatok és kontextusok komplex hálózatát kell megismerni és feldolgozni. Ha ezt nem tesszük meg, akkor oda juthatunk, hogy a globális állampolgárság oktatása helyett valamilyen újfajta civilizációs missziót teljesítünk, mintha egy generációnak az lenne a dolga, hogy magára vegye a világ megmentésének/oktatásának/civilizálásának terhét. Ez a generáció, melyet arra ösztönzünk, hogy hozzon változást, a saját rögeszméit, és mítoszait fogja univerzálisnak tekinteni, újraalkotva azokat a hatalmi viszonyokat*

és erőszakot, melyek a gyarmatosítás időszakát jellemezték.” (Andreotti: 2006: 41)

A fenti kritika alapján 4 dolog segíthet elmélyíteni a globális állampolgárságot jobban lefedve a globális állampolgárság modelljeiben szereplő kompetenciákat:

A „mélyebb” globális állampolgárság jellemzői:

A témák mélyebb feldolgozása – történeti előzményeikkel együtt.

A hatalmi viszonyok azonosítása – beleértve az ideológiákat és nyelvezetet, amikor arról van szó, hogy mi a teendő, és kinek mi abban a dolga (ebben a kritikus műveltség fontos eszköz)

Az akciókat nem „cselekvő” és „elfogadó” dimenziójában értelmezni, ami a akciókat a segélyezés értelmezésére szűkíti.

Elég időt biztosítani minél több szereplő minél szélesebb körű válaszainak megismerésére egy adott kérdés kapcsán.

Tehát az akciókkal és az aktivizmussal nincs gond, ha megfelelő globális nevelési gyakorlattal vannak alátámasztva – ahogy azta globális állampolgárság modelljeiben is megjelenik.

Gyakorlat: Gondoljon olyan globális állampolgársági gyakorlatokra, melyeket gyerekekkel végzett. Mennyiben felelnek meg a fenti négy kritériumnak? Ha nem teljesen, akkor mit változtatna?

3. vitatéma: Globális állampolgárság... de minek az érdekében?

Áttekintettünk számos globális állampolgárságra vonatkozó elméletet, de nem ejtettünk szót arról, hogy milyen megfontolás áll a globális állampolgárság eszméje mögött. Miért van rá szükség? Néhány lehetséges válasz:

„A globalizált világban az emberek és az üzleti vállalkozások is vándorolnak. A technológia segítségével az emberek olyan cégeknél is dolgozhatnak, melyek más országokban találhatóak. Így valakinek a jóllétére a tőle több ezer kilométerre élők ugyanúgy hatással vannak, mint a közvetlen környezete, idegen országok kormányai, vállalkozásai ugyanúgy, mint a sajátja. Ahhoz, hogy az iskola felkészíthesse a diákokat a globalizált világban való megfelelésre, meg kell jelenítenie a globális perspektívát az oktatásban.” (Zhao: 2009)

Eszerint a globális állampolgárság az egyén globális versenyképességét javítja, vagyis azért van rá szükség, hogy segítse a diákokat a globális versenyben való helyállásban. Egy ennél megengedőbb értelmezésben nem mások legyőzése a cél a versenyben, hanem az egyén felkészítése olyan távoli eseményekre, melyek rá is hatással vannak.

Egy másik megközelítés szerint:

„Ha a globális állampolgárságot az egész emberiségre kiterjedő szolidaritás felől nézzük, a kozmopolitizmusra látunk: a mindenkit megillető méltóságra és jóllétre, a mindenkit illető azonos jogokra. Néhányan úgy tekintenek a globális állampolgárságra, mint valamilyen a globális problémákkal kapcsolatban kialakított személyes viszonyra – függetlenül attól, hogy az adott probléma milyen távolságban jelentkezik az egyén közvetlen környezetétől.” (Schattle: 2009)

Ebben a megközelítésben a globális állampolgárság egyfajta globális részvétként értelmezhető, vagyis nem azért oktatjuk a globális állampolgárságot, mert kölcsönösen függőségben állunk egymással, hanem pusztán azért, mert mindannyian emberek vagyunk.

És végül:

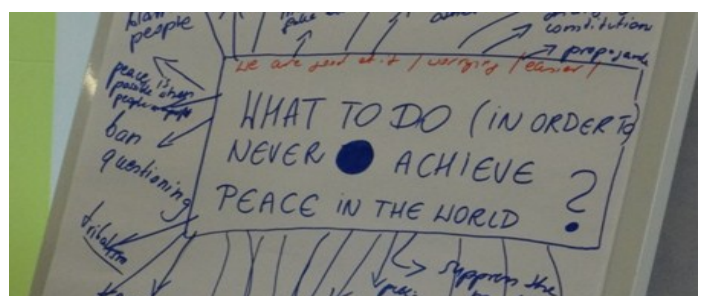
„Dobson szerint a globalizált kereskedelem okok és következmények olyan láncolatát hozza létre, mely inkább az igazságosság, mintsem a szimpátia, sajnálat, vagy jótekonyság kötelezettségét rója ránk. A nyugat mint intézményesített globális rend

igazságtalan gyakorlatairól is említést tesz, melyek újratermelik a szegénységet.” (Andreotti; 2006)

Ez a megközelítés a globális állampolgárságot társadalmi igazságosságnak tekinti. Azért fontos a globális állampolgárság, mert kölcsönös függőségi viszonyban vagyunk. De ez nem azt jelenti, hogy ezért biztosítanunk kell magunkat másoktól, hanem mert mi magunk vagyunk mások szenvedésének az okai, (akár anélkül, hogy tudnánk róla). Az igazság a rossz, hibás kijavítását jelenti, a tevékenységünkben tükröződnie kell a fellelőségünknek (mint nyugati polgároknak).

A 3 fenti megközelítés nagyban eltér egymástól. Az első talán valamivel önzőbb, mint az utóbbi kettő. A második kevésbé épít az meglévő kapcsolatokra, mint az első vagy a harmadik, mely a bolygó növekvő (és egyben történetileg meghatározott) kölcsönös függőségéről beszél. Nincs egyértelműen jó válasz. Bár ellentmondanak egymásnak, mindegyik csak a valóság egy szeletét jeleníti meg, ezért mindegyiknek lehet létjogosultsága.

A legfontosabb, hogy az iskola tisztában legyen vele, miért oktatja a globális állampolgárságot, és azzal, hogy döntését milyen szempontok befolyásolják.

Gyakorlat: Helyezze el az idézeteket a teremben! Kérje meg a kollégáit, hogy jelöljék meg, melyikkel tudnak a leginkább azonosulni! Egy másik színnel jelöljék, miért foglalkozik az iskolájuk a globális állampolgársággal! Hogy viszonyulnak egymáshoz?

Összefoglalás

A globális állampolgársággal kapcsolatos alapkérdések:

- Az „állampolgárság” a fogalom megengedőbb értelmezését takarja, nem az egyén egy adott államhoz való tartozását írja le, hanem egy kiterjedtebb, globális közösséghez tartozásra utal.
- Az „aktív állampolgárság” és a „globális állampolgárság” gyakran ugyanazt jelentik: rendszerint a részvételre és a globális látásmóddal végzett lokális cselekvésre utalnak.
- A globális állampolgárság „felületes” megközelítését azért éri bírálat, mert nem ösztönzi a diákokat a globális kérdésekkel szemben kialakított kritikus hozzáállásra, mielőtt cselekednének (különös tekintettel a felmerülő ügyek történeti előzményeire, a hatalmi struktúrákra és a

válaszlehetőségekre). Érdemes az iskoláknak mélyíteni a globális állampolgárságot az elméleti modellek elemeinek segítségével.

- A globális állampolgárság a globális versenyképesség növelése, a társadalmi igazságosság vagy az együttérzés keretében is értelmezhető. A megközelítések részben egymásnak ellentmondanak, de működhetnek párhuzamosan.

Az iskolának alapos mérlegelést követően kell döntenie, hogy a globális állampolgárság mely értelmezését részesíti előnyben.

A globális állampolgárság népszerűsítésének alapjai

A fenti kérdések megoldásában és a globális állampolgárság elvének hatékony és holisztikus oktatásában számos megközelítés segíti a tanárokat.

Hogyan legyünk globálisak?

2002-ben néhány szervezet létrehozott egy tanárokat és iskolákat célzó kiadványt, hogy hatékonyan támogathassák azt a folyamatot, melyben a gyerekek kidolgoznak egy problémát, megtervezik a lépéseiket, végrehatják azokat, és végül értékelik a végeredményt. Ennek révén a globális állampolgársághoz kapcsolódó kompetenciák teljes köre fejleszthető. A lépések a következők:

1. lépés: Tegyenek fel kérdéseket!

2. lépés: Találjanak egy ügyet!
3. lépés: Szerezzenek több információt!
4. lépés: Készítsenek tervet!
5. lépés: Cselekedjenek!
6. lépés: Reflektáljanak a folyamatra

A kiadvány számos eszközt ismertet a hatlépéses folyamat támogatására: <http://www.actionaid.org.uk/schools/get-global>

Tanulj! - Gondolkodj! - Cselekedj!

Az angol szervezet, az Oxfam is kidolgozott egy egyszerű módszert, hogy segítse a tanárokat a globális állampolgárság „mélyítésében”. Így a diákok először tanulni és gondolkodni fognak egy adott problémáról, mielőtt cselekedni kezdenének. A módszer a Tanulj! - Gondolkodj! - Cselekedj! Nevet kapta:

Tanulj!: Fedezd fel a szóban forgó témát/ problémát, járd körül, hogy több nézőpontból

lásd, próbáld felmérni az okokat és a következményeket!

Gondolkodj!: Mérd fel kritikus szemmel a cselekvés lehetőségeit, és viszonyítsd azokat különböző értékekhez és nézetekhez! Próbáld megérteni a hatalom és cselekvés természetét!

Cselekedj!: Az ügyről/problémáról aktív globális állampolgárként gondolkodjatok és cselekedjetek egyénileg és közösen egyaránt!

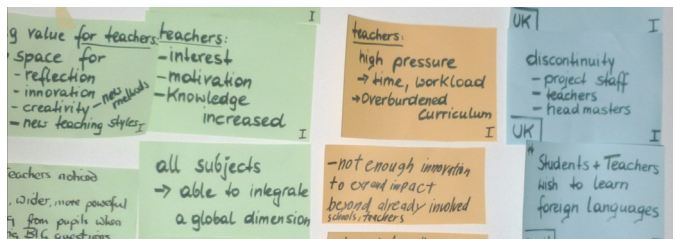
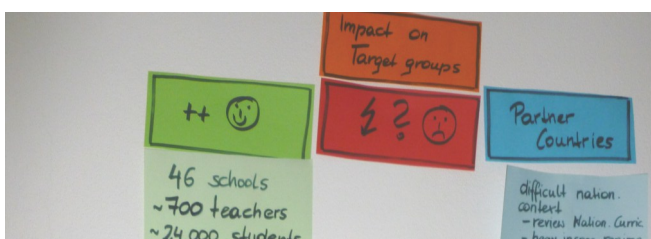

Az adománygyűjtés alapjai

Az adománygyűjtés egyes (különösen angol) iskolákban nagyon népszerű tevékenység, elsősorban globális ügyekkel kapcsolatban. Ugyan, mint korábban már szó volt róla, megvan a veszélye, hogy felületessé, és jelképossé válik, mégis jó kiindulópont lehet a globális állampolgárság bevezetéséhez. Ezért érdemes néhány etikai és kritikai alapelvet figyelembe venni az adománygyűjtéssel kapcsolatban. Ebben segíthet az angol Think Global szervezet útmutatója az iskolai adománygyűjtéshez. Eszerint az iskolának biztosítania kell, hogy a tanulók:

1. Részt vehessenek a döntéshozatalban
2. Megismerjék az adománygyűjtő szervezetek munkáját
3. Elköteleződjenek az adott kérdéssel, üggyel kapcsolatban
4. Több lehetséges választ ismerjenek meg amelyek változást eredményezhetnek
5. Biztonságosan és hatékonyan tudjanak adományt gyűjteni

lásd: <http://think-global.org.uk/news/10662>

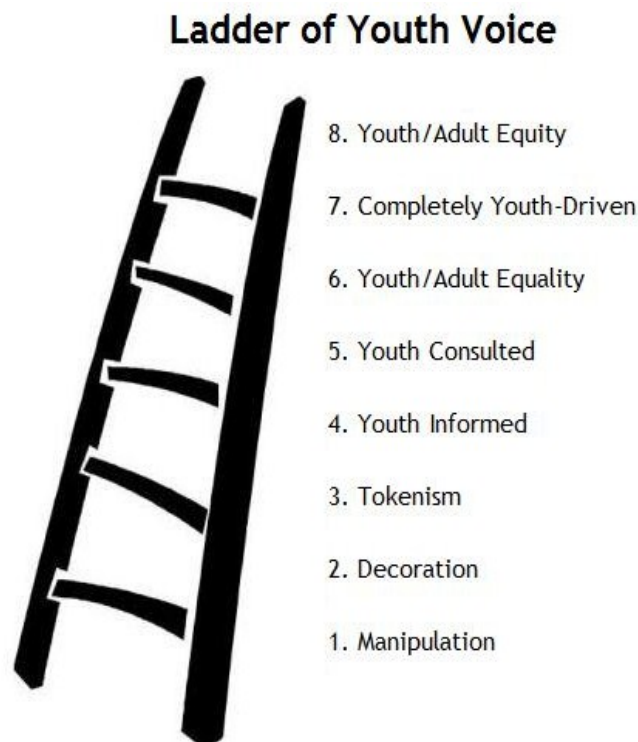

Hart „bevonódási létrája”

A felületes tevékenységek elkerülésben Roger Hart „bevonódási létrája” nyújt segítséget, mellyel a tanárok felmérhetik, hogy a diákjaik milyen mértékben vesznek részt, vonódtak be az adott tevékenységbe.

(lásd: <http://www.freechild.org/ladder.htm>)

Gyakorlat: Válaszon egy ön által ismert vagy végrehajtott globális állampolgársággal kapcsolatos tevékenységet! Hol lenne a helye a létrán a diákok bevonódásának mértéke alapján?

Adapted by Adam Fletcher (2011) from work by Roger Hart, et al. (1994)

Az ábrán szereplő kifejezések: 1. Manipuláció (irányítás) 2. Díszítőelem 3. Jelképes 4. A diákok tájékoztatást kaptak 5. A diákokkal konzultáltak 6. Egyenlőség a diákok és a felnőttek között 7. Teljes mértékben a diákok által irányított 8. Kölcsönös méltányosság a diákok és a felnőttek között

A bevonódás elérése: a tanár és a diákok szerepe

Az Oxfam szerint az aktív és kritikus globális állampolgárságot támogató tanulási környezet kialakításához elengedhetetlen az aktív és

résztevéő osztályközösség. Ennek kialakításában a diákoknak és a tanárnak egyaránt szerepe van:

A tanár szerepe:

Innen indulva	Eljutni ide
Tanárközpontú osztályterem	Tanulóközpontú osztályterem
Eredménycentrikus tanulás	Folyamatcentrikus tanulás
A tanár, mint a tudás közvetítője	A tanár, mint a tudás szervezője, rendszerezője
A tanár, aki működtet	A tanár, aki lehetővé tesz
Tárgy-specifikus fókusz	Holisztikus tanulás

A diákok szerepe:

Innen indulva	Eljutni ide
A tudás passzív befogadói	Aktív, résztvevő tanulók
Kérdésekre válaszolnak	Kérdéseket tesznek fel
A tudást készen akarják megkapni	Felelősséget vállalnak a saját tanulásukért
Versenyeznek egymással	Együttműködnek a tanulás során
A saját mondandójukra koncentrálnak	Aktívan figyelnek egymás véleményére
Különálló tárgyakat tanulnak	Összekapcsolják a tanultakat

Lehetséges tevékenységek

Végül tekintsük át, hogy a globális állampolgárság keretében milyen típusú akciók, tevékenységek hajthatók végre különböző életkorú diákokkal.

Azon tevékenységeken túl, melyek a diákok személyes tanulásához kapcsolódnak egy globális kérdéssel kapcsolatban, nagyjából háromféle közösségi tevékenységben érdemes gondolkodniuk:

- Figyelemfelhívás / felszólalás mások (pl. a társai/a helyi közösség) érdekében.

- Valamilyen eredménnyel járó helyi akciók, projektek pl. a fenntarthatóságért (energiahatékonysági vizsgálatok, újrahasznosítás, stb.), fogyasztói kampányok
- Mások befolyásolása valamilyen eredmény, cél érdekében. Pl. Kapcsolatfelvétel a döntéshozókkal, (az üzleti életben, az önkormányzatban vagy a kormányban), adománygyűjtés

A kiadvány az Európai Bizottság és a Külgazdasági és Külügyminisztérium támogatásával készült a Leeds Development Education Centre és az Oxfam közreműködésével.

